

מדד השלום – דצמבר 2016

פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

על רקע הסערה בעקבות פסק הדין במשפט אלאור אזריה יוקדש חלקו הראשון של סקר מדד השלום לחודש זה לעמדות הציבור בנושא. חלקו השני יעסוק בהשלכות של חילופי השלטון בארה"ב על היחסים עם ישראל ולהחלטת מועצת הביטחון בנוגע לבנייה בהתנחלויות. לבסוף, בפרוס השנה האזרחית החדשה, נבחן את הציפיות ברמה האישית וברמת המדינה ב-2017.

העם עם אלאור - הסקר נערך בשני הימים שלפני מתן פסק הדין (ב-2-3 בחודש ינואר). מצאנו, שעוד לפני שהיתה הרשעה, כלומר בלי תלות בתוצאות המשפט שעדיין לא היו ידועות, רוב גדול בציבור היהודי (59.5%) חשבו שעצם העמדתו לדין של אזריה לא הייתה מוצדקת. ברוח דומה, 57% היו בדעה שהמשפט התנהל באופן לא הוגן. פילחנו את התשובות לשתי השאלות הללו לפי מספר משתנים: פילוח לפי מחנה פוליטי (בנושא הבטחוני-מדיני) העלה כי במחנה הימין לגונו יש רוב עצום לסבורים כי ההעמדה לדין לא הייתה מוצדקת (ימין – 90%, ימין מתון – 73%). לעומת זאת, במרכז ובשמאל הרוב סברו כי ההעמדה לדין הייתה מוצדקת (מרכז – 49%, שמאל מתון – 75.5%, שמאל – 69%). פילוח לפי אותו משתנה של התשובות לשאלה על הוגנות המשפט "העביר" את המרכז לצד של הימין, שכן גם במרכז השיעור הגבוה יותר סברו שהמשפט לא נהל בצורה הוגנת (ימין – 77%, ימין מתון – 70%, מרכז – 46% לעומת 40% שהעריכו את ניהול המשפט כהוגן). בשמאל רק מיעוט העריכו את ניהול המשפט כלא הוגן (שמאל מתון – 30%, שמאל – 22%). ממצא מעניין ומדאיג עלה מניתוח שאלת הוגנות המשפט לפי גיל: שיעור הסבורים כי המשפט נהל באופן לא הוגן היה גבוה במיוחד בקרב הצעירים ביותר (18-24): 72% לעומת מנעד של 43%-60% בשאר קבוצות הגיל.

פילוח לפי מוצא העלה כי בכל הקבוצות היה רוב לסבורים כי לא היה מוצדק להעמיד את אזריה למשפט, אבל בשיעורים שונים: בקרב יוצאי אסיה-אפריקה (דור ראשון ושני) סברו כך 66%, בקרב ילידי ישראל דור שני – 61%, בקרב עולי ברה"מ (דור ראשון ושני) 59%, ובקרב יוצאי ארה"ב-אירופה (דור ראשון ושני) רק 49% החזיקו בעמדה זו. ניתוח לפי מוצא של התשובות לשאלה באשר ל(אי)-הוגנות המשפט העלה דפוס זהה – בכל הקבוצות השיעור הגבוה ביותר סברו שהמשפט לא נהל באופן הוגן, אבל שיעור הסבורים כך היה שונה: יוצאי אסיה אפריקה – 63%, ילידי ישראל – 60.5%, יוצאי ברה"מ – 54%, ויוצאי ארה"ב-אירופה – 44% (לעומת 38% שחשבו ההיפך).

בציבור הערבי הדעה הרווחת (48%) היא שההעמדה לדין של אזריה הייתה מוצדקת, אם כי כ-30% מן המשיבים לא ידעו או סרבו להשיב לשאלה זו. ממצא מעניין הוא כי השיעור הגבוה ביותר של המשיבים בציבור הערבי (46%) סברו גם הם כי המשפט התנהל באופן לא הוגן, אבל מן הסתם מסיבות שונות מאשר מי שסברו כך בציבור היהודי.

מכאן עברנו לטפל בנושא העמדות בהקשר לחילופי הממשל בארה"ב ולהחלטת הגינוי של מועצת הביטחון בנוגע לבנייה בשטחים.

אובמה – לא ידידותי לישראל, טראמפ – כנראה ידיד, פוטין – נייטרלי: רוב הציבור היהודי (57%) סבור שלאורך שנות כהונתו יחסו כלפי ישראל של ברק אובמה, הנשיא האמריקני היוצא, היה לא ידידותי. לעומת זאת 69% צופים שיחסו כלפי ישראל של טראמפ, הנשיא הנכנס, כן יהיה ידידותי. בהקשר זה ביקשנו לדעת גם מה עמדת הציבור לגבי יחסו לישראל של נשיא רוסיה, פוטין, שלאחרונה טראמפ רוקם עמו יחסי ידידות, ומצאנו כי הדעה השכיחה (41%) היא שיחסו לישראל נייטרלי. 26% מעריכים את יחסו כלא ידידותי ו-19% כידידותי. פילוח לפי מחנה פוליטי העלה כי בימין לגונוי ובמרכז רק מיעוט קטן מעריך את יחסו של אובמה לישראל כידידותי (ימין – 13%, ימין מתון – 9%, מרכז – 27%). לעומת זאת בשמאל מדובר ברוב (שמאל מתון – 51%, שמאל – 63%). כשמדובר בטראמפ מצאנו רוב בכל המחנות הפוליטיים המעריכים כי הוא יהיה ידידותי לישראל (ימין – 80%, ימין מתון – 76%, מרכז – 62%, שמאל מתון – 57%, שמאל – 54%). באשר לפוטין, לא מצאנו הבדלים שיטתיים בין המחנות.

הציבור הערבי מסכים עם ההערכה שטראמפ יהיה ידידותי לישראל (73%) אבל חלוק על ההערכה לגבי אובמה ופוטין: כאן רוב (64%) סבורים שאובמה היה ידידותי לישראל ו-55% מעריכים כי גם פוטין הוא ידיד ישראל.

הגורם להחלטת הגינוי של מועצת הביטחון: עוינות כלפי ישראל - רוב קטן בציבור היהודי (53%) חושבים שהחלטת הגינוי לבנייה בהתנחלויות בשטחים שקיבלה מועצת הביטחון של האו"ם לאחרונה נבעה בעיקר מעוינות לישראל. רק 28.5% היו בדעה שהיא נבעה בעיקר מעמדה עקרונית בהתאם למשפט הבינלאומי. פילוח לפי מחנה פוליטי מעלה כי בימין לגונוי ובמרכז הרוב מייחסים את ההחלטה לעוינות כלפי ישראל (ימין – 64%, ימין מתון – 64%, מרכז – 45%, לעומת 40% שסברו אחרת). בשמאל לגונוי רק מיעוט סבורים כי עוינות היא שגרמה למועצת הביטחון לקבל את החלטת הגינוי (שמאל מתון 19%, שמאל 11%). בציבור הערבי הדעה הרווחת (52%) היא כי החלטת מועצת הביטחון הושפעה בעיקר מן העמדה העקרונית של המועצה בהתאם לחוק הבינלאומי.

הימנעות ארה"ב מהטלת וטו: בגלל יחסי אובמה-נתניהו - אשר לסיבת ההימנעות של ארה"ב מהטלת וטו על החלטה זו, הדעה הרווחת יותר בציבור היהודי (45%) היא שהחלטה התקבלה על רקע היחסים הגרועים בין ראש הממשלה נתניהו לנשיא אובמה. עם זאת, שיעורים ניכרים (33% בכלל הציבור היהודי) ייחסו את אי הטלת הוטו לעמדה עקרונית (ימין – 38.5%, ימין מתון – 30%, מרכז – 28%, שמאל מתון – 45%, שמאל – 46%). בציבור הערבי הדעה השכיחה (40%) היא כמו לגבי החלטת מועצת הביטחון – כלומר, שהמניע העיקרי היה דעה עקרונית בנושא.

אל לישראל להימנע מבנייה בעקבות החלטת מועצת הביטחון - לשאלה "האם בעקבות החלטת הגינוי של מועצת הביטחון ישראל צריכה או לא צריכה להפסיק את הבנייה בהתנחלויות?", ענו

62% מהציבור היהודי שהבנייה צריכה להימשך. גם בנושא זה ניכרים הבדלים גדולים בין המחנות הפוליטיים: בימין ובימין המתון יש רוב עצום הסבורים שאל לה לישראל למצמץ בנושא הבנייה בשטחים (89% ו-83.5%). במרכז הדעות חלוקות, עם נטייה לכיוון עמדת הימין (45% בעד המשך הבנייה ו-42% נגד). כצפוי, בשמאל לגונו רק מיעוט בעד המשך הבנייה (שמאל מתון – 21%, שמאל – 15%). בציבור הערבי הרוב הגדול (71%) בעד הפסקת הבנייה.

הבנייה בשטחים תמשיך תחת טראמפ – 71% בציבור היהודי מעריכים כי תחת ממשלו של טראמפ ישראל תוכל להמשיך לבנות בהתנחלויות. לא מצאנו הבדלים גדולים בין המחנות הפוליטיים בשאלה זו. בציבור הערבי שיעור הסבורים כך גבוה עוד יותר – 80%.

תגובת נתניהו להחלטה: שקולה – אשר לתגובות המחאה של נתניהו להצבעת המדינות השונות בעד החלטת הגינוי של מועצת הביטחון, 47% מהציבור היהודי מחזיקים בדעה שתגובותיו היו שקולות, 35% מעריכים אותן כקיצוניות מדי ורק 10% שתגובות נתניהו היו מתונות מדי. בשמאל המתון ובשמאל הרוב סבורים כי תגובת נתניהו הייתה קיצונית מדי (72% ו-89%). בציבור הערבי נמצא רוב (55%) הסבורים כי תגובת נתניהו הייתה קיצונית מדי.

מדינה אחת יכולה להיות דמוקרטית ויהודית כאחד – רוב הציבור היהודי (58%) דוחה את קביעתו של שר החוץ האמריקאי קרי בנאומו האחרון "כי אם לא יתבצע פתרון שתי המדינות ותיווצר מדינה אחת מהירדן לים, היא תהיה או דמוקרטית או יהודית אבל לא תוכל להיות יהודית ודמוקרטית גם יחד". שלא במפתיע, פילוח לפי מחנה פוליטי מעלה כי בשמאל הרוב דווקא מסכימים עם דברי קרי (שמאל מתון – 72%, שמאל – 75%).

מאמינים שטראמפ יעביר את שגרירות ארה"ב לירושלים – הדעה הרווחת (50%) בציבור היהודי היא שלמרות התגובה השלילית הצפויה בעולם הערבי, טראמפ יעמוד בהבטחתו להעביר את השגרירות מתל אביב לירושלים. 35% גורסים ההיפך ו-15% אינם יודעים. פילוח לפי מחנה פוליטי מראה כי בימין יש רוב המאמינים כי ההבטחה תקום (ימין – 63%, ימין מתון – 55%). המרכז חצוי (45% מאמינים וכשיעור הזה בדיוק אינם מאמינים). בשמאל לגונו רק מיעוט מאמינים כי השגרירות תועבר לירושלים כמובטח (שמאל מתון – 21%, שמאל – 30%).

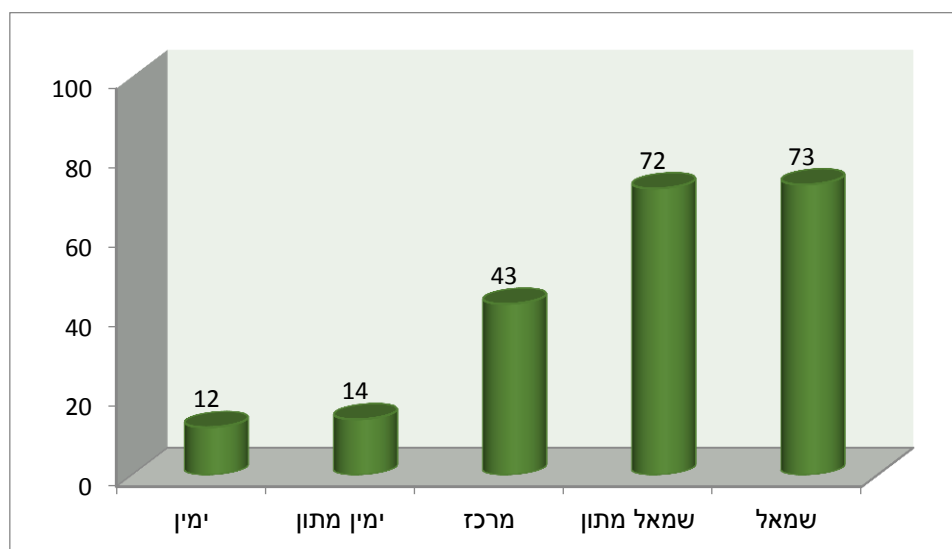
ובאשר לצפוי לנו בשנה הקרובה:

2017 צופנת טובות - רוב גדול בציבור היהודי (70%) אופטימיים באשר לעתידם האישי בשנה שהחלה. ברמה האישית לא מצאנו הבדלים כשפילחנו את התשובות לפי גיל או לפי מחנה פוליטי. ביחס לעתיד של מדינת ישראל, שיעור האופטימיים בכלל הציבור היהודי עולה על שיעור הפסימיים, אם כי בפערים הרבה יותר קטנים, מאשר כשמדובר בצפי האישי: אופטימיים - 50%, לא אופטימיים ולא פסימיים - 20%, פסימיים - 28%. בנוגע לעתיד המדינה נמצאו הבדלים גדולים בין שיעורי האופטימיים במחנות הפוליטיים השונים: ימין – 61%, ימין מתון – 56%, מרכז –

46%, שמאל מתון – 26%, שמאל – 18%). בציבור הערבי 77% אופטימיים לגבי מצבם האישי בשנה הבאה ו-48% אופטימיים לגבי עתיד המדינה.

מדד המשא ומתן: 47 (מדד יהודים - 45.7)

תרשים החודש: בנאומו בשבוע שעבר אמר שר החוץ האמריקני קרי כי אם לא יתבצע פתרון שתי המדינות ותיווצר מדינה אחת בין הירדן לים, היא תהיה או דמוקרטית או יהודית אבל לא תוכל להיות יהודית ודמוקרטית גם יחד. האם לדעתך קביעה זו נכונה? (% נכונה, יהודים, לפי מחנה פוליטי)

מדד השלום נערך בחסות תכנית אוונס לגישור ופתרון סכסוכים (אוניברסיטת תל אביב) ומרכז גוטמן לחקר דעת קהל ומדיניות של המכון הישראלי לדמוקרטיה. הסקר נערך בטלפון על ידי מכון המחקר "מדגם" בתאריכים 2-3 בינואר 2017, בקרב 600 מרואיינים (500 יהודים, 100 ערבים), המהווים מדגם ארצי מייצג של כלל האוכלוסייה הבוגרת בישראל בגילאי 18 ומעלה. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם - $\pm 4.1\%$ ברמת בטחון של 95%. ניתוחים סטטיסטיים: גב' יסמין אלקלעי. <http://www.peaceindex.org>